

Riktlinjer

för fordonstvättar, olje-, slam- och fettavskiljare

Beslutsinstans	Samhällsbyggnadsnämnden
Beslutad	2022-12-07
Senast reviderad	2022-12-05
Giltig till	Tills vidare
Dokumentansvarig	Sandra Holmström
Diarienummer	MOB.2022.84

Innehållsförteckning

Inledning	3
Oljeavskiljare	3
Verksamheter med krav på slam- och/eller oljeavskiljare:.....	3
Val av oljeavskiljare.....	4
Skötsel av avskiljare	4
Krav vid fel eller störningar	5
Fordonstvättar.....	6
Definition av tvättanläggningar	6
Riktvärden för utsläpp till avlopp från fordonstvätt.....	6
Provtagning och analys	7
Övriga ytor utomhus för tvätt.....	8
Tvätt av entreprenadmaskiner.....	8
Tvätt av fordon med utsläpp till dagvattennät	8
Fettavskiljare	8
Vid nyinstallation av fettavskiljare.....	9
Ett fåtal undantag	9
Tömning, kontroll och underhåll.....	10
Placering.....	10
Ansvar.....	10
Krav vid fel eller störningar	10

Inledning

Dessa riktlinjer är framtagna för att minska utsläppen av olja, metaller, fett och andra oönskade ämnen till dagvattnet och till avloppsvattnet. Samt för att sammanställa och förtydliga krav, lagar och bestämmelser och för att bedömningen för olika verksamheter ska bli så likartad som möjligt.

Olja, metaller och andra oönskade ämnen som kommer till reningsverket riskerar att hämma den biologiska reningsprocessen och kan på så sätt leda till ökade utsläpp från reningsverket. Olja, metaller och andra oönskade ämnen som kommer ut i dagvatten kan skada vattenlevande organismer och om det kommer ut i anslutning till vattentäkt kan dricksvattnet förorenas. Fett som släpps ut från verksamheter riskerar att sätta igen ledningar, orsaka bräddning och försämra reningsprocessen i reningsverket.

Riktlinjerna är framtagna av Samhällsbyggnadsförvaltningen och riktar sig till verksamhetsutövare, fastighetsägare och projektörer. Målet med riktlinjerna är att förbättra reningsprocessen i de kommunala reningsverken, förbättra slamkvaliteten och minska utsläpp till miljön.

Oljeavskiljare

Många fordonsrelaterade verksamheter eller andra verksamheter som hanterar olja behöver vara utrustade med slam- och/eller oljeavskiljare om de släpper ut vatten. Avskiljare behöver ha rätt dimension, utformning och skötas på erforderligt sätt för att fungera tillfredställande. För att uppnå det grundar sig Gnesta kommuns riktlinjer på regelverket i Europastandard och svensk standard när det gäller utformningen av avskiljaranordningar för olja och slam. Den gemensamma standarden benämns SS-EN 858 del 1 och 2.

Vid anslutning och nyttjande av det kommunala spillvattennätet (avloppsvatten) kan huvudmannen för spillvattennätet, VA-enheten, ställa krav på halten av föroreningar i vattnet. Krav ställs med stöd av Lag (2006:412) om allmänna vattentjänster och ABVA (Allmänna bestämmelser för användande av Gnesta kommuns allmänna vatten- och avloppsanläggning). Vid tillsyn kan även tillsynsmyndigheten vid Samhällsbyggnadsnämnden ställa krav.

Verksamheter med krav på slam- och/eller oljeavskiljare:

- Fordonstvättar, bilvårdsanläggningar, gör det själv-anläggningar, däcktvättar,
- Bensinstationer
- Verkstäder, maskinrum, lager med golvvavlopp, motor- och servicehallar
- Parkeringshus, garage under tak
- Spolplattor
- Olje- och kemikaliedepåer
- Industrier med kondensvatten från kompressorer
- Industrier med oljehantering eller tvätt av oljiga produkter

Verksamheter som kombinerar olika delar av ovanstående, exempelvis verkstad och fordonstvätt, behöver i de flesta fall fler än en avskiljare eller avskiljare anpassad för de anslutna verksamheterna. Krav kan ställas om avskiljaren inte fungerar tillfredställande. I enstaka fall kan undantag göras efter bedömning av tillsynsmyndighet. I vissa verksamheter kan ytterligare krav på rening ställas, exempelvis vid större fordonstvättar, bilvårdsanläggningar, gör det själv-anläggningar eller däcktvättar.

I delar av verkstäder, exempelvis vid smörjgrop, fordonslyft eller uppställningsplats enbart avsedd för reparation, kan krav ställas på att golvet är avloppslöst eller anslutet till spilloljetank.

Vatten från detalj- och invändig motortvätt ska inte ledas till oljeavskiljare utan omhändertas som farligt avfall.

Val av oljeavskiljare

Vid ny verksamhet med krav på avskiljare eller vid väsentlig ändring av befintlig verksamhet ska en avskiljare samt provtagningsbrunn installeras. Dimensionering och utformning av avskiljare ska ske i enlighet med SS-EN 858. Enligt SS-EN 858 finns två olika typer av oljeavskiljare; klass I och klass II. Klass I-avskiljare släpper ut högst 5 mg opolära kolväten per liter vatten. Klass II-avskiljare släpper ut högst 100 mg opolära kolväten per liter vatten.

Samtliga verksamheter som kräver avskiljare i Gnesta kommun ska ha slam- och/eller oljeavskiljare av klass I samt en provtagningsbrunn. Befintliga verksamheter som installerade avskiljaren innan SS-EN 858 trädde i kraft kan undantas från kravet på oljeavskiljare klass I. Dessa får dock maximalt släppa ut 50 mg opolära kolväten per liter vatten.

Innan en verksamhet installerar en oljeavskiljare ska samråd ske med tillsynsmyndigheten och huvudmannen för spillvattennätet.

Skötsel av avskiljare

Verksamhetsutövaren ansvarar för att avskiljaren fungerar tillfredställande och att tillsyn, underhåll och tömning genomförs.

Tömning

- Tömning bör göras när halva slamvolymen eller 80 % av lagringsvolymen för olja är fylld eller minst två gånger per år. Efter tömning ska anläggningen återfyllas med vatten.
- Tömning ska ske av godkänd entreprenör och omhändertaget slam och olja klassas som farligt avfall. Efter tömning ska alltid vatten fyllas på i avskiljaren så att avskiljaren fyller avsedd funktion.

Underhåll, egenkontroll och besiktning

Underhåll ska utföras var sjätte månad av utbildad personal. Underhåll ska utföras enligt tillverkarens instruktioner och minst innefatta:

- Mätning av slammets tjocklek i slamavskiljare
- Avskiljare
  - mätning av tjocklek för lätt mineralolja
  - kontroll av funktionen för den automatiska avstängningen
  - kontroll av de sammansatta enheterna med avseende på genomsläpplighet, om vattennivåerna framför och bakom den sammansatta enheten uppvisar påtagliga skillnader
  - kontroll av funktionen för larm
- Rengöring av provtagningsbrunn

Besiktning ska utföras vart femte år av oberoende part i enlighet med SS-EN 858. Avskiljaren ska då tömmas helt och besiktigas med avseende på:

- Systemets täthet
- Hållfasthetsmässigt skick
- Inre beläggningar, om sådana finns,
- Skick på inbyggda delar,
- Skick på elektriska enheter och installationer,
- Kontroll av inställning för automatisk avstängningsenhet, t.ex. flottörer.

Övrigt

- Anmälningsskyldiga och tillståndsskyldiga verksamheter ska journalföra underhåll, kontroller och tömning. Även driftstörningar journalföres. Journalerna ska finnas tillgängliga för tillsynsmyndighet samt huvudmannen.
- Provtagningsintervall för utgående vatten bör beslutas i samråd med tillsynsmyndighet. Intervallen ska vara så pass täta för att säkerställa att anläggningen uppfyller gällande utsläppskrav för verksamhetens oljeavskiljare.
- Oljeavskiljare ska vara utrustad med optiskt och/eller akustiskt larm. Undantag från denna regel kan göras i särskilda fall efter diskussion med tillsynsmyndigheten.
- Verksamheter som använder kemikalier i det vatten som släpps till avskiljaren ska välja kemikalier som är miljövänliga och som inte stör avskiljarens funktion.

Krav vid fel eller störningar

Om befintlig verksamhet vid upprepade tillfällen släpper ut oönskade ämnen kan tillsynsmyndigheten ställa krav på installation av oljeavskiljare. Huvudmannen kan också begränsa eller avbryta vattenleveransen om det behövs för att förebygga skada.

Vid utsläpp av oönskade ämnen kan verksamheten debiteras för eventuella kostnader för spårning och sanering med mera. Vid störningar som uppstår på grund av att

avskiljare är bristfällig eller inte tömts som den ska kommer fastighetsägaren likaså att debiteras kostnader för extraordinära åtgärder enligt ovan eller för tömning.

Fordonstvättar

Avloppsvatten från fordonstvättar innehåller bland annat olja, metaller och kemikalier som är farliga för miljön och som kan hämma reningsverkets processer. Riktlinjerna innehåller krav som generellt ställs på fordonstvättar i Gnesta kommun men en individuell prövning sker av varje verksamhet.

Alla fordonstvättar ska ha oljeavskiljare och större tvättar behöver ofta kompletterande reningssteg för att minska halterna av metaller.

Definition av tvättanläggningar

Stora anläggningar: anmälningspliktiga anläggningar, där tvättas fler än 5000 personbilar eller fler än 1000 andra vägfordon per år.

Mellanstora anläggningar: anläggningar som tvättar minst 1250 personbilar eller 250 andra vägfordon per år men inte överskrider gränsen för stora anläggningar.

Små anläggningar: anläggningar som underskrider gränsen för mellanstora anläggningar. Exempelvis anläggningar som inte är öppna för allmänheten eller mindre tvätthallar på företag.

Vissa anläggningar tvättar olika typer av fordon. För att fastställa anläggningens storlek används följande beräkningsformel:

$$\text{Summa} = (T \times 5) + P + (0,5 \times M)$$

T = Tunga fordon, exempelvis lastbilar, bussar eller andra vägfordon tyngre än personbilar.

P = Personbilar

M = Motorcyklar

Om summan överstiger 5000 klassas anläggningen som stor. Om summan ligger inom intervallet 1250-5000 klassas anläggningen som mellanstor. Om summan understiger 1250 ingår anläggningen i klassen små anläggningar.

Riktvärden för utsläpp till avlopp från fordonstvätt

Föroreningsmängderna ska i genomsnitt, under den mest belastade månaden, inte överstiga riktvärdena i tabell 1. Detta gäller för samtliga anläggningar.

TABELL 1 MAXIMAL MÄNGD FÖRORENING PER TVÄTTAT FORDON.

Analysparameter	Personbil	Tunga fordon ¹
Samlingsparameter, summan av bly + krom + nickel (mg/fordon)	5	15
Kadmium (mg/fordon)	0,10	0,30

Zink (mg/fordon)	50	150
Koppar (mg/fordon)	30	90
Oljeindex (g/fordon)	2,5	7,5

¹ Lastbil, buss eller annat tungt vägfordon

Dessutom gäller att:

- Tvättanläggningen får inte användas då reningsanläggningen inte fungerar. Bräddavlopp får inte förekomma, dvs orenat processavloppsvatten får inte ledas förbi reningssteget. Vid haveri ska tvätten stängas.
- En permanent vattenmätare för fordonstvätten bör installeras. Om detta inte är möjligt ska en temporär vattenmätare för fordonstvätten användas där flödet mäts under provtagningsperioden. Detta för att möjliggöra en uträkning av utsläppsmängder per tvättat fordon.

Provtagning och analys

Provtagning ska ske med automatisk provtagare på utgående behandlat tvättvatten. Provtagning ska genomföras flödesproportionellt eller tidsstyrt under anläggningens öppettider. Vid tidstyrd provtagning skall provtagningsfrekvensen vara minst var 15:e minut. Provtagningen skall utföras på sådant sätt att denna inte sker på stillastående vatten. Därför ska flödesproportionell provtagning tillämpas om endast enstaka fordon tvättas under provtagningsdygnet. Vid provtagning ska tvätten vara i bruk som vanligt och ingen rengöring av tvätthallen får ske. Provtagning får ske tidigast tre veckor efter tömning av slam- och oljeavskiljaren.

Provtagning ska utföras av certifierad oberoende provtagare och analyseras på ett ackrediterat laboratorium. Metallanalyser ska ske på ofiltrerade prover med syrauppslutning.

Veckosamlingsprov innebär provtagning under sju dygn i följd och dygnssamlingsprov innebär provtagning under ett dygn.

Stora anläggningar: Två veckosamlingsprov olika månader under vinterhalvåret (november – april). Provtagningsveckorna får inte ligga efter varandra. Vid ena provtagningsstillfället analyseras samtliga metaller i tabell 1. Vid det andra tas ett samlingsprov för analys av metaller under sex dygn och ett dygnssamlingsprov för analys av oljeindex.

Mellanstora anläggningar: Minst ett dygnssamlingsprov tas ut under vinterhalvåret (november–april) där samtliga ämnen i tabell 1 analyseras.

Små anläggningar: Provtagning behöver endast genomföras efter begäran från kommunal tillsynsmyndighet eller huvudmannen (VA-enheten).

Rapportering av provresultat

Resultat från provtagningen ska sammanställas i en rapport och senast den 31 maj varje år lämnas till tillsynsmyndigheten och till huvudmannen (VA-enheten).

Rapporten ska innehålla:

- Beskrivning av provtagningen (flödes- eller tidsstyrd, provtagningspunktens plats) samt vem som utförde provtagningen. Information om antal tvättade fordon samt vattenförbrukning under varje provtagningstillfälle.
- Redovisning av utsläppvärden som mängd per tvättat fordon. Varje provtagningsomgång redovisas var för sig. Om värden överskrider riktvärden ska förslag på åtgärder redovisas. Analysprotokoll ska bifogas.
- Antal tvättade fordon samt vattenförbrukning per år.
- Datum för tömning av slam- och oljeavskiljare under året. Samt datum för senaste godkända besiktningen av slam- och oljeavskiljaren.
- Beskrivning av reningsanläggningen och eventuell recirkulationsgrad.
- Kontaktuppgifter till ansvarig person samt kontaktperson för verksamheten.

Övriga ytor utomhus för tvätt

En yta där fordon avfettas ska vara hårdgjord, under tak och brunnar ska ledas till verksamhetens interna reningsanläggning.

Spolplattor utomhus bedöms i varje enskilt fall. Där brunnen behöver vara ansluten till spillvattennätet ska plattan ligga under tak och omgivande ytor får inte luta mot brunnen. Innan vatten leds till spillvattennätet ska det renas genom slam- och oljeavskiljare.

Tvätt av entreprenadmaskiner

Entreprenadmaskiner kan generera tvättvatten med hög föroreningsgrad. Vatten ska ledas via slam- och oljeavskiljare. Provtagning av vatten ska utföras efter samråd med tillsynsmyndighet. Om halter överskrider riktvärden för tunga fordon kan krav ställas på ytterligare rening eller annat omhändertagande av tvättvatten.

Tvätt av fordon med utsläpp till dagvattennät

Det är olämpligt och kan även vara otillåtet att tvätta bilen på exempelvis en garageuppfart. Detta då tvättvattnet rinner ned i dagvattensystemet och därefter orenat vidare till närmaste sjö eller vattendrag.

Fettavskiljare

Fett från matlagning kan orsaka stopp och andra problem i ledningsnät, pumpstationer och reningsverk. Detta kan leda till översvämning och bräddning av avloppsvatten till sjöar och vattendrag eller försämring av reningsverkets funktion. För att hindra större utsläpp av fett ska fettavskiljare enligt Svensk standard SS-EN 1825-1 samt SS-EN 1825-2 installeras i följande verksamheter:

- Bageri
- Café/konditori
- Catering
- Charkuteriindustri
- Friteringsanläggningar
- Livsmedelsbutik
- Hamburgerbar/gatukök
- Mottagningskök
- Personalmatsal
- Pizzeria
- Restaurang
- Salladsbar
- Storkök
- Rökeri
- Sushi

Vid nyinstallation av fettavskiljare

1. Bygganmälan ska lämnas in till bygg- och miljöenheten.
2. Fettavskiljaren som installeras ska vara EU-godkänd och klara verksamhetens vattenflöde enligt SS-EN 1825-1 beräkningsformel. Återförsäljare av fettavskiljare kan ofta hjälpa till vid val av fettavskiljare.
3. Till avskiljaren ska vaskar, diskmaskiner och golvbrunnar anslutas.
4. För att undvika påverkan på livsmedel ska fettavskiljaren placeras i separat utrymme skilt från hantering och förvaring av livsmedel. Vid tömning ska inte passage ske genom utrymmen där livsmedel hanteras eller förvaras. Kontakta tillsynsmyndigheten vid frågor om placering.
5. Anmälan om installation av fettavskiljare ska göras till huvudmannen (VA-enheten).
6. Anmälan för att lägga upp tömningsschema ska göras till Renhållningsenheten.

Ett fåtal undantag

Här är några verksamheter som eventuellt kan undantas från kravet på fettavskiljare. För att undantas från kravet ska dispens sökas hos huvudmannen (VA-enheten).

- Livsmedelsaffärer utan bakugn, grill eller liknande
- Förskolor/fritidshem med mottagningskök för högst två avdelningar (förutsatt att endast barn och personal äter där)
- Skolor där ingen tillagning förekommer (enbart mottagningskök för max 50 portioner/dag)
- Korvkiosker utan stekbord och fritös
- Caféer utan egen tillverkning av bakverk
- Sushibar med enbart beredning av sushi

Tömning, kontroll och underhåll

Tömning av fettavskiljare ska utföras av en entreprenör som är godkänd av Gnesta kommun. Fettavskiljaren ska tömmas så pass ofta att dess funktion upprätthålls, men minst med det intervall som framgår i kommunens renhållningsföreskrifter. Efter tömning ska fettavskiljaren fyllas med vatten.

Fettavskiljaren ska kontrolleras och underhållas enligt tillverkarens instruktioner och så att den alltid fyller avsedd funktion.

Placering

För att undvika kontaminering av livsmedel ska fettavskiljaren placeras i separat utrymme skilt från hantering och förvaring av livsmedel. Vid tömning ska avskiljaren vara lättillgänglig och sugslangar och annan tömningsutrustning inte behöva dras genom utrymmen där livsmedel bereds eller förvaras. Utrymmet ska ha god ventilation och det bör finnas vatten och avlopp.

Ansvar

Fastighetsägaren ansvarar för att en fettavskiljare är installerad då den tillhör fastighetens VA-installation. Det är också fastighetsägarens ansvar att den har rätt dimensionering och är godkänd för den verksamhet som bedrivs. Fastighetsägaren ansvarar för att avskiljaren kontrolleras, underhålls och töms enligt gällande regler.

Verksamhetsutövaren är ansvarig för att det finns ett abonnemang för tömning av fettavskiljaren tecknat hos Gnesta kommun.

Krav vid fel eller störningar

Om problem uppstår i ledningsnät, pumpstation eller reningsverk till följd av utsläpp av fett från verksamhet kommer krav ställas på omedelbar installation av fettavskiljare hos verksamheten om sådan saknas. Fastighetsägaren kommer att debiteras för eventuella kostnader för spårning, spolning med mera. Vid störningar som uppstår på grund av att fettavskiljare är bristfällig eller inte tömts som den ska kommer fastighetsägaren likaså att debiteras kostnader för extraordinära åtgärder enligt ovan eller för tömning.